

112 førende museologiske tidsskrift *Museum Management and Curatorship* har der f.eks. været bragt flere artikler om universitetsmuseer som et særligt didaktisk og pædagogisk miljø, hvor universiteterne tildeler de studerende andre praksiserfaringer end de rent boglige og bruger samlingerne til som afsæt for at udvikle nye pædagogiske tiltag.³ Der har også i samme tidsskrift været kritik af, at universitetsfag i museologi eller museumsstudier har bevæget sig fra en praktisk-teknisk til en kritisk teoretisk museologi, hvor de nye museumsteorier ikke har bidraget væsentligt til udviklingen af museernes praksis.⁴ Det havde været oplysende, hvis antologien og alle dens artikler mere tydeligt havde placeret sig i forhold til disse internationale diskussioner, selvom ingen af artiklerne mangler referencer til engelsksproget museologilitteratur. Men projektet er vel heller ikke afsluttet, og nye artikler om erfaringer fra projektet og dens samarbejdspartnere kan vi nu vente spændt på. Der er oplagte interessante pointer, som kan skærpes og bygges videre på.

NOTER

1. Museumsforskning er som begreb og institutionel praksis også blevet diskuteret i Nordisk Museologi, se f.eks. artiklen ”Museerna och forskningen” af Richard Petterson i *Nordisk Museologi* 2009 2, 110–129.
2. Se sitet: <http://icom.museum/the-committees/international-committees/international-committee/international-committee-for-university-museums-and-collections> (downloadet 20. oktober 2013).
3. Se Marstine, Janet 2007. “What a mess! Claiming a space for undergraduate student experimentation in the university museum.” *Museum Management and Curatorship* 22:3, 303–315.
4. Se Lorente, Jesús-Pedro 2012. “The development of museum studies in universities; from technical training to critical museology.” *Museum Management and Curatorship* 27:3, 237–252.

*Ane Hejlskov Larsen, lektor/ass. professor i museologi og formidling
Århus Universitet
kunahl@hum.au.dk*

Anna Furumark (red). Att störa homogenitet. Lund: Nordic Academic Press 2013. 208 s. ISBN 978-9187351-22-8.

Denne bok, som er redigert av Anna Furumark, beskriver seg selv som et opprop – en aksjon – for å bryte ned forestillinger om kulturell renhet og homogenitet som samfunnsideal. Boka har en særlig inngang til sitt forstyrrelsesprosjekt – kulturarv og kulturarvsinstitusjonene. Rasisme og fremmedfiendtlighet hevdes å ligge i bunnen av tanken om et homogent folk og forestillinger om kulturell renhet. Og det er disse vanskelige, politiske og kulturelle tema som bokas tekster skal sette fokus på.

Bak boktekstene finnes prosjektet *Norm, nation och kultur* som ble startet opp på Örebro läns museum i Sverige og som utviklet seg til et prosjekt som tok samtalen ut av den indre og trygge sirkel og inn i en større offentlighet. Det er deltakere fra prosjektets ulike aktiviteter som kommer til orde i boka. Deltakerne kommer fra ulike disipliner og institusjo-

ner. Forfatterne presenteres med tittel og eventuelt institusjon. Til hver artikkel følger et portrett av forfatteren, både portrett og navn gir tydelig ”medelsvensson” assosiasjoner: Johansson, Persson, Gardell, Ågren, Svanberg osv. I beste fall er det Katherine Hauptman med polsk-jødisk bestefar som får forstyrre dette bildet. I alt 19 tekster med innledningskapitlet fordeler seg på bokas 208 sider. Boka er rikt og spennende illustrert, omslaget er lilla med oransje bokstaver og de oransje bokstavene finner veien inn i boksidene og røsker opp i den monotoni sorte bokstaver på hvitt ark produserer helt av seg selv. Størrelsen på tekstene varierer. Det gjør også formen på dem. To tekster er intervjuer. Tekstene er også svært ulik i innretning. Mens Alexander Bengtsson, EXPO, gir innsikt i en konkret reaksjon på Sverigedemokraternas forsøk på å spre rasistiske ideer på tettstedet Frillesås og viser hvordan privat initiativ kan skape klima for åpenhet og omsorg, gjør Fredrik Svanberg en grundig diskusjon av kulturarv, svenskhet og mangfold med bakgrunn i sin museumsvirkelighet. Svanberg skriver godt, og perspektiverer glitrende hvordan kulturarv er en mulig arena for å forvalte fortellinga om svenskhet og at valgene som kulturarvsinstitusjonene tar har betydning for våre holdninger til andre og ikke minst til nye innbyggere. Svanberg viser hvordan essensialistiske perspektiv binder kulturarven til en fast størrelse og form, og til en gitt verdi. Han peker på konsekvensen av ideen av å se fortiden som homogen og på kulturarvsinstitusjoners (les museers) ansvar som ideologiske og politiske arenaer. Kulturarvens magi risikerer, slik Svanberg ser det, å slå helt feil og bli en svartekunst som skaper segregasjon og virker til splittelse heller enn enhet. Han argumenterer for at det trengs en ny definisjon av kulturarv og av kulturarvsarbeidet.

Det må inngå som et premiss om å skape et kulturarvsarbeid 2.0 som skaper bevissthet om at kulturarv velges, at det er i forandring og bevegelse og at historien er kompleks. Britt-Inger Lundqvist er etnolog som Svanberg. Hennes prosjekt er å vise at homogenitet ikke finnes, men at det er en utopi. Hun bruker sitt eget liv som empiri. Som reisende har hun minoritetsbakgrunn som gir personlig erfaring med identitetsproblematikk som kan knyttes til homogenitetens tvingende kraft på individuelt plan og på gruppe- og samfunnsnivå. Denne tankevekkende artikkelen perspektiverer både det ytre presset de reisende har vært utsatt for, men også de indre rasistiske tendenser der reisende familier har opphevet seg selv som gruppas aristokrati. Lundqvist gjør klok og berikende bruk av faglitteratur innen temaet og konkluderer med at kunnskap er vegen til inkludering – både som utdanning av de reisende og kunnskap om de reisende til samfunnet for øvrig. Jeg undres kun over hennes bruk av begrepet utopi. Utopi er jo i bunnen en lykketilstand – det uoppnåelig perfekte. Homogenitet er det motsatte av utopi, slik jeg leser Lundqvist.

Charlotte Hyltén-Cavallius tar for seg svensk husflid med Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund som omdreiningspunkt. Hun viser på en inngående og kompetent måte hvorfor hun mener det er på tide at rørelsen skriver om sin selvbiografi. Slik den fremstår i dag er den et eksempel på begrensede estetiske normer som virker til ekskludering og avvisning. Hun viser hvordan foreningene har valgt taushet framfor initiativ som kunne inndra innvandrere og innvandringskultur i det svenske husflidsfelleskapet.

Heléne Lööw er dosent i historie og viser i sin tekst hvordan et Europa i økonomisk krise erfarer en ny oppmerksomhet på gamle kon-

114 flikter og konfliktlinjer der raseideologien er tydelig og får innvirkning. Hun innleder teksten med en fortelling om markering av minnet om Ungarnrevolten fra 1956 i Budapest i 2011. Forfatteren trekker raskt linjer til Sverige, og viser hvordan det nøres opp under ideer om de gode og de onde raser også her. Katherine Hauptman forteller innsiktsfullt sin egen familiehistorie med en morfar som levde sine siste 20 år som innvanderer i Sverige. Som jøde i Ukraina opplevde han at hjemstedet ble utryddet, han rømte til Warszawa der han levde i 30 år med skjult jødisk identitet og endte i Sverige der han etter hvert kunne fortelle sin historie. Han vitnet mot den nederlandske nazisten som skal ha stått bak masse mordet i hans hjemby Urycz og både skrev og fortalte om sine grusomme erfaringer. Barnebarnet gjør familiens erfaringer tilgjengelig for oss andre på en fin måte.

Anna Karina Johansson er generalsekretær for den svenske Afghanistankomiteen, og uttrykker i intervjuet av henne både skepsis til de svenske museenes klokskap og peker på deres muligheter som arenaer for å vekke toleranse gjennom refleksjon. Anna Lihammer, antikvar ved Riksantikvarieämbetet, har levert en tekst som har appellens karakter – en politiske liten tale om å skape en bedre fremtid. Tre av artiklene har henvisninger til Anders Behring Breivik som stod bak 22. juli massakren på Utøya i Norge. Magnus Linton gjør det for å belyse neofascismen, Mattias Gardell bruker Breivik for å understreke at det er en tydelig antifeminisme under utvikling og Heléne Löow som eksempel på kampen mot islamisering. Referansene til Breivik og hans manifest er så fragmenterte og så liten del av tekstenes diskusjon at de verken styrker eller utvikler tekstene, og alle tre forfatterne hadde klart seg uten. Det bør utvik-

les stor varsomhet i hva den mannens ord skal brukes til.

Att störa homogenitet er ei mangfoldig og svært politisk bok. Den er variert i tekstlengder og dybde, men alle bidragsyterne er på riktig politisk side. Sånn sett bidrar ikke boka til å forstyrre, den bekrefter. Boka er nok nyttig for mange ulike grupper, men jeg finner ikke at den har en klar målgruppe utenom sitt eget nettverk. Noen av tekstene, særlig Svanberg, Lundqvist, Hyltén-Cavallius og Hauptman, byr på kritisk refleksjon på høyt nivå. Tekstene er analytiske og rike.

Fredrik Svanberg forteller i sin artikkel om en kollega med innvandringsbakgrunn som på skoletur i sin barndom ikke klarte å skjønne hva han hadde med den svenske kulturarven å gjøre. Til tross for at jeg synes dette er engasjerende og viktig bok, synes jeg hele boka blant annet lider under manglende oppmerksomhet og interesse for heterogeniteten i eget land. Sverige har en samisk befolkning som kun nevnes i en tekst. Den teksten er kort og selv om Johan Looock vil godt, angripes temaet på en unnvikende og distansert måte. Har ikke Sveriges urfolk plass i den svenske akademiske og kulturelle elitens viktige diskusjoner om homogenitet, rasisme og fremmedfiendtlighet å gjøre? Sverige opplever kanskje sine sterkeste samiske konflikter noensinne uten at sentrum, geografisk og intellektuelt, får øye på det.

*Marit Anne Hauan, direktør Tromsø Museum
UIT, Norges arktiske universitet
marit.hauan@uit.no*